

RACÓ DE LA MEMÒRIA

EL FOGATGE DE L'ANY 1515 A LA SÉNIA

Joan-Hílari Muñoz i Sebastià ¹

La nostra aportació a aquest número especial de la revista *lo Senienc*, vo donar a conèixer als lectors d'aquesta publicació un interessant document de tipus demogràfic, inèdit fins avui, i que recull els noms dels caps de casa de la població de la Sénia que pagaren l'impost del fogatge de l'any 1515.²

Abans de parlar de la informació que ens pot donar aquest document històric, potser caldria explicar una mica què era un fogatge i quin interès pot tenir per a l'historiador contemporani aquest tipus de font demogràfica.

Un fogatge és, ni més ni menys, un tipus d'impost que acordaven les Corts de Catalunya a la Baixa Edat Mitjana i durant el segle XVI, i que gravava els "focs", (o sigui, les cases habitades) del Principat de Catalunya i els Comtats del Rosselló i la Cerdanya. Per tant ens trobem davant d'una font fiscal (es recullen els noms dels caps de casa que fan efectiu el pagament de l'impost) i que, de retruc i a manca d'altres fonts demogràfiques paral·leles (com ara censos o padrons), ens permet fer-nos una idea del nombre d'habitants d'una població. Per aconseguir això els historiadors estan d'acord en establir una mitjana al voltant de 4,5 persones per cada casa que pagava l'impost i així, per exemple, si a un nucli habitat hi constaven 50 caps de casa que pagaven l'impost del fogatge, podem deduir que allí hi podrien viure al voltant de 225 persones³.

Malgrat tot, d'altres historiadors, utilitzant fonts demogràfiques paral·leles, com ara llibres sacramentals o llibretes de compliment pasqual han demostrat que, de vegades, com en el cas de Sant Boi de Llobregat en el fogatge de l'any 1553, hi ha fins un 40% de focs "fantasmes", que no consten en el registre oficial i que corresponen normalment a persones pobres o assalariades, a immigrants i a matrimonis joves que resideixen a casa dels pares i que per diferents motius no paguen l'impost i, lògicament, no consten en el recull oficial⁴. En el cas de la Sénia, la manca d'altres fonts demogràfiques contemporànies als fogatges, fa augmentar la importància d'aquests documents per conèixer, ni que sigui tant sols de forma aproximada, la seva evolució demogràfica durant la Baixa Edat Mitjana i la primera meitat del segle XVI, davant la manca d'altres fonts d'informació similars.

Així, segons les dades del fogatge de l'any 1515, a la Sénia hi havia 67 caps de casa que pagaven l'impost, la qual cosa ens permet deduir (aplicant l'índex anteriorment citat) que el nombre d'habitants totals devia oscil·lar al voltant dels 300 habitants. Aquestes xifres ens poden semblar molt petites, però hem de pensar que algunes poblacions dels voltants de la Sénia com ara Uldecona, Alcanar o el Mas de Barberans tenien, respectivament 331, 61 i 5 focs. I hem de tenir present que el nombre de focs d'Uldecona la feien la segona població de totes les de la vegueria de Tortosa, molt per darrera de la capital, que aquell any consta que tenia 1244 focs. A més, la Sénia era la setzena població de la vegueria, darrera de Bot i empatada amb Benissanet⁵.

¹ Professor de Secundària a l'IES "Ramon Berenguer IV" d'Amposta (Montsià).
E-mail: vinallop@terra.es

D'altra banda, comparant les dades del fogatge de l'any 1515 amb les dels anys 1497 i 1553, podem saber que a la Sénia el primer any pagaren l'impost un total de 76 caps de casa i el 1553, un total de 88. Encara que hem de tenir en compte les precaucions esmentades anteriorment, podem observar un lleu descens (9 focs menys) entre els anys 1497 i 1515 i un important augment entre aquest darrer any i el 1553 (21 focs més, o sigui un augment de més del 31% en nombre de focs).

- Pel que fa a la informació que podem extreure del llistat del fogatge no és gaire abundant, però en podríem destacar algunes dades:
- a) Pel que respecta al sexe dels caps de casa, s'observa un clar predomini dels homes (62 cases) enfront de les dones (5 cases, on 4 d'elles eren vídues).
 - b) Pel que fa a les activitats econòmiques els fogatges normalment aporten molt poca informació i així, en el llistat de noms només podem destriar un cadirer, a part d'identificar al rector de la parròquia.
 - c) També consta un possible foc d'origen estranger un tal "Francesch francès".
 - d) Pel que als noms de pila, destaquen els Joan (amb tretze casos), seguits dels Pere (amb deu exemples). Els set homes que porten per nom Francesc (amb les seves variants Franci o Francoi). Darrera venen els Bartomeu (el nom del patró de la Sénia) amb cinc casos. Després els Jaume, Miquel i Gabriel tots amb quatre casos, els tres Bernat i els dos Antoni i, finalment, la resta de noms amb un exemple cadascun.
 - e) Pels que fa als cognoms hi ha una gran varietat, però hi podríem destacar els set "Ferrer", els cinc "Castell", els quatre "Vidal" o "Solà", els tres "Adell" (entre d'altres, el rector de la parròquia) i els dos "Mariner", "Gausac", "Montoliu", "Moliner" "Callarisa" i "Munyós".

Per acabar, donem la transcripció íntegra de la part del fogatge que correspon a la població de la Sénia:

La Cénia

<i>mossèn Barthomeu Adell, rector</i>	<i>Barthomeu Mariner</i>
<i>Pere Mariner</i>	<i>Nicolau Torres</i>
<i>Franci Ferrer</i>	<i>Joan Solà</i>
<i>Jaume Salvador</i>	<i>en Pujalt</i>
<i>Pere Marti</i>	<i>Gabriel Sorolla</i>
<i>Jaume Arbó</i>	<i>Arnau Solà</i>
<i>la vídua Solana</i>	<i>Joan Panes</i>
<i>Pere Ferrer</i>	<i>Carles Alfara</i>
<i>Pere Gausach</i>	<i>Miquel Vidal</i>
<i>Barthomeu Castell</i>	<i>Gabriel Adrover</i>
<i>Pere Navarro</i>	<i>la vídua Callariça</i>
<i>Barthomeu Ferrer</i>	<i>Steve Steller</i>
<i>Pere Mallor</i>	<i>Françoy Munyos</i>
<i>Jaume Valls</i>	<i>Pere Blanch</i>
<i>Miquel Castell</i>	<i>Miquel Palau</i>
<i>Guillem Castell</i>	<i>Barthomeu Agramunt</i>
<i>Gabriel Ricart</i>	<i>Joan Munyos</i>
<i>Joan Montoliu</i>	<i>Pere Oliver</i>
<i>Gabriel Montoliu</i>	<i>la vídua Ribes</i>
<i>Pere Oliver</i>	<i>Mateu Adell</i>
<i>Francesch Fort</i>	<i>Joan Vidal</i>
<i>Bernat Moliner</i>	<i>lo cadirer</i>
<i>Miquel Blanch</i>	<i>Johan Botarell</i>
<i>Gil Castell</i>	<i>Joan de les maderes</i>
<i>Joan Gausach</i>	<i>Jaume Ferrer</i>
<i>Bernat Solà</i>	<i>les pubilles de Vidal</i>
<i>Franci Fortiz</i>	<i>Pere Vidal</i>
<i>Joan Capdet</i>	<i>la vídua Castellà</i>
<i>Joan Bernat</i>	<i>Francesch Callariça</i>
<i>Francesch Perona</i>	<i>Bernat Ferrer</i>
<i>Joan Ferrer</i>	<i>Anthoni Moliner</i>
<i>Vicent Adell</i>	<i>Joan Ferrer</i>
<i>Antoni Castell</i>	<i>Francesch francès</i>
	<i>Joan Rocha</i>

² L'original del document es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona, en la secció de Reial Patrimoni, signatura A-401; entre els folis 261 i 261v.

³ Aquesta xifra, de vegades pot ser comprovada amb d'altres tipus de fonts demogràfiques més fiables, com ara el cas del padró parroquial de Batea de l'any 1817, que curiosament dóna de mitjana per casa uns 4,5 habitants. Josep Alanyà. *El padró de Batea, Pinyeres i Àlgars. Any 1817. Una font demogràfica anterior al registre civil*. Calaceit: Patronat Pro-Batea 2004, p. 23.

⁴ Jaume Codina. *A Sant Boi de Llobregat (segles XIV-XVII)*. Barcelona: Ajuntament de Sant Boi de Llobregat – Columna, 1999, p. 315.

⁵ Joan-Hilari Muñoz. *"La població de la Vegueria de Tortosa, segons el fogatge de 1515"*, en premsa.